

Dobruška

Kraj: Královéhradecký

Správní obvod: Dobruška

Nadmořská výška: 287 m n. m.

Počet obyvatel: 6 467

Adresa URL: www.mestodobruska.cz

Okres: Rychnov nad Kněžnou

GPS souřadnice: 50.292014N, 16.160013E

První pís. zmínka: 1320 (704 let)

PSČ: 518 01

Památky a zajímavosti Dobruška

Dobruška je městem mnohých historických památek, které jsou cílem návštěvníků od nás i ze zahraničí. Dominantou města je renesanční radnice, v jejíž reprezentačních prostorách našly své místo prvotiny světově proslulého malíře Františka Kupky, který v Dobrušce prožil své mládí. Pohledu na město ze širokého okolí vévodí renesanční kostel sv. Ducha. Zájemci o české dějiny si mohou prohlédnout stálou expozici v rodném domku Františka Vladislava Heka, proslaveného spisovatelem Aloisem Jiráskem v románu F. L. Věk. Svou polohou, komplexním zázemím služeb i mnoha památkami je Dobruška ideálním východiskem pro poznávání přírodních krás i historických zajímavostí celé severní části Orlických hor a Podorlicka.

Děkanství V sousedství kostela je budova děkanství. Původní dřevěná stavba shořela při požáru roku 1806 a v roce 1807 ji nahradila nová budova, vybudovaná stavitelem Josefem Vilémem Ehemannem z Rychnova nad Kněžnou. Nad portálem vchodu do empírového děkanství je kamenný znak Colloredo-Mansfeldů.

Hrobka rodiny Laichterovy Městský hřbitov byl založen v roce 1874 v prostoru pod kostelem sv. Ducha na kopci nad Dobruškou. Svůj věčný odpočinek zde našla řada významných osobností, jejichž život a dílo jsou spjata s dějinami města. Patří mezi ně i rodina Laichterova. Nejvýznamnější z ní byl nakladatel Jan Laichter, vydavatel české vědecké literatury zejména v meziválečném období. Jeho bratr Josef, spisovatel, napsal mj. i román Sychrova éra, zabývající se dějinami Dobrušky ve druhé polovině 19. století. Janův syn Prokop byl akademickým malířem. Rodinná hrobka Laichterových je dílem architekta Kotěry a reliéf poutníka a smrti vytvořil akademický sochař Kalvoda.

Kostel sv. Ducha Na výšině nad městem směrem k Orlickým horám postavili naši předkové kostel, zasvěcený svatému Duchu. Vznik kostela sv. Ducha zřejmě souvisí se samotnými počátky křesťanství v našem regionu. Kostel stál vedle důležité komunikace, která byla jednou z větví, směřujících od Hradce Králové do Kladska. V průběhu 16. století, kdy bylo Dobrušské měšťanstvo na vrcholu svého hospodářského rozkvětu, došlo k velmi rozsáhlé přestavbě celého města. Zřejmým impulsem byl rozsáhlý požár, který v roce 1565 zničil podstatnou část městské zástavby. Kostel, který stál mimo město, požárem postižen zřejmě nebyl. Jako při ostatní výstavbě v celém městě (tehdy také vyrostla reprezentativní budova radnice) nebyla skromnost a úspornost určujícím faktorem. Naopak, měšťané byli vedeni snahou o co nejvýstavnější architekturu, která by každému příchozímu jednoznačně sdělila, že město, do něhož přichází, není žádnou chudičkou vesničkou. Všechny stavby, včetně kostela sv. Ducha, byly postaveny v tehdy moderním nádherném

renesančním slohu. A tak na odedávna krajinně exponovaném místě vyrostla kamenná stavba, do daleka zářící svou bílou fasádou. Dodnes můžeme jen tiše obdivovat neobyčejný cit neznámých architektů a stavitelů, s nimiž dokázali skloubit novou stavbu s měkkými křivkami vrcholků Orlických hor v pozadí. Mimořádná harmonie s krajinou vyniká nejen při pohledu k horám, ale je charakteristická pro jakýkoli pohled na kostel. Až minulé století svými necitlivými obilními sily a výškovými budovami nových panelových sídlišť dokázalo znehodnotit vysokou estetickou působivost této stavby. Nedílnou součástí areálu kostela sv. Ducha je i hranolovitá budova zvonice. Až do 2. poloviny minulého století k ní byl přilepena ještě malý přízemní přístavek, sloužící až do konce století osmnáctého jako příbytek poustevníka.

Ještě ve století 20. zde však bydlel městský hrobník s celou svojí rodinou. Kostel byl v minulosti mnohokrát opravován. Rozsáhlou rekonstrukcí prošel v polovině 18. století a poslední opravy se uskutečnily ve století 20. Při nich byla stavbě plně vrácena její původní renesanční tvář. Po staletích tak znovu krásí kostelík sv. Ducha okolní podorlickou krajinu, aby připomínal stavitelský um a především nevšední estetické cítění svých dávných tvůrců.

Kostel sv. VáclavaDěkanský kostel je jedním ze svědků nejstarší minulosti Dobrušky. Jeho paměť sahá až do dob, kdy naše město vznikalo. Pravděpodobně již tehdy byl spolu s prvními domy postaven kostel, zasvěcený zřejmě již od počátku Panně Marii a sv. Václavu.

Kovárna čp. 364Na konci Kostelní ulice, proti kostelní sakristii u křižovatky do ulice Domašínské, stojí stará kovárna čp. 364. V roce 1998 ji malířka Jarmila Haldová učinila středem svého vystřihovacího Dobrušského betléma. Zdejší kování koní zachytila na mnoha svých obrazech také akademická malířka Věra Jičínská.

Laichterův dům čp. 360Asi 50 m od kovárny do Domašínské ulice stojí domek čp. 360. Odtud pocházeli a sem se rádi vraceli členové rodiny Laichterovy, z nichž mnozí se výrazně zapsali do českých kulturních dějin. Nejvýznamnější z nich byl PhDr. h.c. Jan Laichter. Narodil se v Dobrušce 28. prosince 1858. Vyučil se obchodním příručím a vlastním studiem získal znalosti cizích jazyků a literatury. Za pomoci F. A. Šuberta byl v roce 1882 zaměstnán v Ottově nakladatelství, kde získával zkušenosti spoluredigováním Ottova slovníku naučného a Ruské knihovny. V roce 1893 založil s profesory T. G. Masarykem a Františkem Drtinou měsíčník "Naše doba" a postupně budoval vlastní nakladatelství. Laichterova vydavatelská činnost spoluvytvářela trvalé hodnoty české literární a knižní kultury první poloviny 20. století. Vycházely zde například překlady antických autorů, česká moderní i klasická beletrie, či špičková vědecká díla zejména z oboru historie (edice České dějiny) a řada dalších hodnotných prací. Za zásluhy o českou knižní kulturu byl Janu Laichterovi udělen Univerzitou Karlovou v Praze 18. prosince 1945 čestný doktorát filozofie. Zemřel v Praze 31. října 1946. Bratr Jana Laichtera, JUDr. Josef Laichter (1864 - 1949) se vedle úřední právnické dráhy věnoval i činnosti spisovatelské. Ve svých románech se zabýval zejména otázkami sociálně etickými. O Dobrušce 80. let 19. století vypráví jeho román "Sychrova éra" (1892). Jeden ze synů Jana Laichtera, Prokop (1898 - 1975), se vedle svých dalších četných kulturních zájmů věnoval především výtvarnému umění, kde jsou hodnotné zejména jeho knižní ilustrace. Byl také iniciátorem velkorysého daru městu Dobrušce, jenž obsahoval část nakladatelského archivu, rodinný archiv a umělecké sbírky. První Prokopovou ženou byla Anuše, rozená Koubová, druhou akademická malířka Věra Jičínská (1898 - 1961). Jičínská studovala u Jana Zrzavého a z její tvorby vynikají zejména obrazy tzv. neorealistického stylu, který dochází svého ocenění až v dnešní době.

Mariánský sloupV roce 1733, v období nejtužší protireformace, rozhodli dobrušští postavit na náměstí vysoký sloup s Pannou Marií, obklopený čtyřmi sochami svatých, aby bylo jasné patrné, že Dobruška je

městem katolickým. Sochu Panny Marie věnovali otcové jezuité z průčelí své koleje v Hradci Králové. Ostatní měl zhotovit královéhradecký sochař rakouského původu Ondřej Decker.

Městské lapidáriumJiž na přelomu šedesátých a sedmdesátých let minulého století začaly podléhat zkáze plastiky sochařské dominanty dobrušského náměstí F. L. Věka - mariánského sloupu. V té době se poprvé s naléhavou intenzitou projevila potřeba vytvořit v samotném městě místo, které by mohlo sloužit jako "útulek" pro kamenné artefakty, které již z různých důvodů nemohou být na svém původním místě. Řešení se však našlo až po rekonstrukci budovy městského úřadu. V zastřešené spojovací chodbě našly své místo všechny čtyři originály plastik světců z mariánského sloupu: sv. Jan Nepomucký, sv. Václav, sv. František Xaverský a sv. Florián. K nim přibýly sochy sv. Vavřince z Pulické ulice, která zde zakončila svou pohnutou pouť staletími a sv. Jana Nepomuckého, kterou u domku F. L. Věka nahrazuje věrná kopie.

Měšťanský dům čp. 14Až do druhé poloviny 16. století sloužil jako radnice dům čp. 14, stávající před Vodní branou. Dodnes se v jeho interiérech dochovaly původní renesanční dispozice. Rozsáhlá klenutá sklepení byla věžeňskými kobkami a na dvoře se prováděly výslechy s použitím útrpného práva, tedy mučení. Po postavení nové radnice město dům prodalo a ponechalo si jenom šatlavu. V roce 1719 koupilo budovu zpátky a definitivně ji prodalo roku 1746. V roce 1751 byl jejím majitelem šlechtic Johann Reil von Baumgarten. Zeď, uzavírající zadní trakt domu, je zřejmě posledním pozůstatkem hradební zdi, obklopující ve středověku město.

Měšťanský dům čp. 17Ve frontě domů na náměstí F. L. Věka, na straně k Novému Městu nad Metují, upoutá na první pohled především dům s číslem popisným 17. Je vyšší než ostatní domy na náměstí, má odlišnou fasádu a význačnější historii. Od sedmdesátých let 18. století jej vlastnila rodina Hekova. Až do roku 1822 zde žil vlastenecký kupec a spisovatel František Vladislav Hek, proslavený v Jiráskově románu pod jménem František Ladislav Věk. Ještě jako vysokoškolský profesor zde byl před první světovou válkou ubytován Tomáš Garrigue Masaryk při své tehdejší návštěvě u rodiny Laichterovy. Počátkem 20. století nechal hoteliér Rýdl dům přestavět a zvýšit o jedno poschodí. Tehdy také ozdobila stavbu nová štuková omítka v moderním secesním slohu. Působení Hekovo připomíná pamětní deska nad hlavním vchodem. V roce 1921 ji osobně odhalil Alois Jirásek. V devadesátých letech 20. století nechala dům zrekonstruovat firma Elman.

MikveV těsném sousedství synagógy, v dnešní budově dobrušského muzea, se nacházel rabínský dům. V minulosti byly oba doma propojeny vchody, směřujícími do úzké středověké uličky. Dodnes je tato ulička, překlenutá nádherným prampouchem, vidět při pohledu na zadní trakty objektů. Rabínský dům sloužil i jako škola a v 19. století zde bydlel židovský řezník, připravující rituálně čisté maso podle pradávných přísných předpisů. Počátkem 20. století, kdy se již mohli židé bez překážek stěhovat volně po celém městě, byl dům prodán Václavu Malému, který zde zřídil poštu. Později sloužil jako dům obytný, a to až do osmdesátých let minulého století, kdy jej získalo dobrušské městské muzeum.

Památky na StudánceMnohé z památek, dokládajících dějiny našeho regionu, se nacházejí mimo vlastní město. Již nejstarší dějiny mají svůj hmotný doklad v pohřebišti v Halíně, hradíšti na Chlumu, nebo v cháborském hradu. Nedaleko od posledně jmenovaného najdeme i další pozoruhodnou památku - kapli Panny Marie na Studánce.

Památník obětem nacismuDruhá světová válka stála Československo 360.000 mrtvých. Většina z nich však nezemřela na bojišti, ale jako oběti teroru německých okupantů či jejich zvrácených rasových teorií.

Do tohoto počtu patří také jedenasedmdesát občanů města Dobrušky, které tak má smutné prvenství: v poměru k počtu obyvatel mělo nejvíce mrtvých ze všech východočeských měst.

Radnice Nejvýznamnější budova města pochází ze druhé poloviny 16. století. Byla postavena po velkém požáru v roce 1565. Její dějiny jsou úzce spjaty s dějinami města a těžko bychom hledali událost, která se neodehrála v ní, nebo v její blízkosti. V roce 1628 táhly kolem radnice selské povstalecké houfy, směřující k opočenskému a později novoměstskému zámku. Po porážce povstání proběhly v prostorách radnice také výslechy a soudy zajatých sedláků. V dobrušské radnici totiž sídlil hrdelní soud, a to až do roku 1765, kdy byla tehdejší soudní organizace zrušena. Jedna památka na hrdelní soudnictví v Dobrušce se zachovala přímo na radnici. Je jí zvonek, zavěšený nad vnějším schodištěm, který doprovázel odsouzence na jejich poslední cestě. Nese na sobě německý nápis "Jsi-li soudcem, sud' spravedlivě. Bůh je tvůj soudce, ty jsi jeho sluha".

Rodný domek F. L. Heka - F. L. Věka Těsně za bývalou Vodní či Novoměstskou branou stojí zděný přízemní domek, jedna z nejvýznamnějších památek města. Až do minulého století byl obtékán potokem Brtvou, který jej také zřejmě zachránil před ničivými požáry v letech 1806 a 1866. Stejně jako jiné stavby v Dobrušce prošel i tento domek několika stavebními úpravami. Na rozdíl od jiných domů však nezničily úplně jeho původní ráz, a to ani zvnějšku, ani v interiérech. Domek tak představuje dobře dochovanou ukázkou dobrušské předměstské architektury 18. století.

Rýdlova vila, čp. 187 Dům čp. 187, dnešní Klub důchodců, byl postaven v roce 1919 podle projektu významného českého architekta, profesora Jana Kotěry, přítele rodiny Laichterových.

Socha F. L. Věka Dokonce i někteří občané Dobrušky mají problémy, které jméno je vlastně správné: F. L. Věk, nebo F. VI. Hek? Chceme-li mluvit o historické osobnosti vzdělaného vlasteneckého kupce a spisovatele, pak jde o Františka Vladislava Heka. František Ladislav Věk, tedy F. L. Věk je románovým hrdinou stejnojmenné pentalogie Aloise Jiráska.

Socha Nejsvětější Trojice Nedaleko od Belvederu, po pravé straně silnice ke Křovicím, stojí v zahradě mezi dvěma kaštanými pozdně rokoková socha Nejsvětější Trojice z roku 1809, dílo místního sochaře Martina Bartoše. Až do zrušení dobrušského hrdelního soudu (1766) zde bývalo jedno ze tří popravišť - stínadla. Jeho poslední zbytky byly odstraněny roku 1788 na základě nařízení císaře Josefa II. Socha Panny Marie Svatohorské (u silnice k Opočnu) Barokní plastika z 18. století je typickou ukázkou sochařské tvorby období vrcholného baroka. Jde o dílo, zpodobňující Pannu Marii jako královnu nebes. Plastika vznikla z donace opočenských Colloredo-Mansfeldů.

Socha Panny Marie u hřbitova Přístupový prostor před hřbitovem byl v roce 1925 parkově upraven a po svém zakladateli nazván Venclíkovými sady. Uprostřed lipové aleje, lemující cestu k městskému hřbitovu, je krásná barokní kamenná plastika Panny Marie s Ježíškem. Pochází z roku 1747 a vznikla v sochařské dílně Melnických ve Vamberku, jak nás o tom informuje letopočet na zadní straně podstavce i chronogram v textu na straně přední. Vznešený výraz tváře Matky Boží, bohatě zdobený plášť a jemně propracované detaily umocňují působivý dojem z plastiky, která patří k nejzdařilejším z Melnických děl, jejíž výtvořky tvoří v Orlických horách a Podorlicku velkou kamennou galerii.

Socha sv. Jana Nepomuckého Přímě proti vchodu do Hekova rodného domku stojí kamenná plastika sv. Jana Nepomuckého. Je nejstarší sochou zdobící město. Neznámý autor ji vytvořil v barokním slohu roku 1712, jak nám prozrazuje chronogram v latinském textu na přední straně podstavce. A nemusíme ani umět latinsky. Stačí vybrat všechna velká písmena, přečíst je jako římské číslice a nasčítat je dohromady. Dostaneme, jak již uvedeno, rok 1712, datum zhotovení díla.

Socha sv. Jana Nepomuckého na Studánce Socha je umístěna na okraji osady Studánka, v poutním místě na začátku křížové cesty. Je zhotovena z šedého pískovce. Čtyřboký kvádrový podstavec je na vrcholu zakončen spirálami a motivem révového listu. Vpředu i vzadu na podstavci jsou reliéfní rámečky.

Socha sv. Vavřince Sochu sv. Vavřince vytvořil v roce 1733 královéhradecký sochař rakouského původu Ondřej Decker.

Synagoga Hned vedle náměstí F. L. Věka je náměstí Šubertovo, zvané také Malé náměstí. V dobách dávno minulých se mu říkalo Židovské město. Dobruška byla totiž jedním ze šesti míst v Podorlicku, kde se usadili Židé. První židovští obyvatelé přišli do města již ve druhé polovině 16. století a písemné prameny dokládají, že zde žili i ve století 17.

Židovský hřbitov Místem posledního odpočinku dobrušských Židů byl židovský hřbitov na konci dnešních ulic Křovické a Javorové.

